

ZAMONAVIY IQTISODIY RIVOJLANISHNING ASOSIY YO'NALISHLARI VA MUAMMOLARI

Turgunboyeva Nozima

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti

Annotatsiya: Bugungi kunda iqtisodiy rivojlanish nafaqat ishlab chiqarish hajmining oshishi bilan, balki barqarorlik, raqamlashtirish va ekologik muvozanatni ta'minlash bilan ham chambarchas bog'liq. Ushbu maqolada zamonaviy iqtisodiy rivojlanishning muhim jihatlaridan biri bo'lgan barqaror iqtisodiyot tamoyillari tahlil qilinadi. Shuningdek, iqtisodiyot oldida turgan asosiy muammolar – inflyatsiya, ishsizlik, iqtisodiy tengsizlik va ekologik muammolar ko'rib chiqiladi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, innovatsion yondashuvlar va samarali iqtisodiy strategiyalar barqaror rivojlanishga erishishda asosiy omil hisoblanadi.

Kalit so'zlar: Iqtisodiy rivojlanish, barqaror rivojlanish, ekologik iqtisodiyot, inflyatsiya, ishsizlik, iqtisodiy tengsizlik, global iqtisodiy integratsiya.

Iqtisodiyot har bir davlatning ijtimoiy va siyosiy barqarorligi uchun muhim omillardan biri hisoblanadi. Zamonaviy iqtisodiy rivojlanish texnologik taraqqiyot, innovatsion yondashuvlar, raqamli iqtisodiyot va barqaror rivojlanish tamoyillari bilan chambarchas bog'liq. Ushbu maqolada iqtisodiy rivojlanishning muhim jihatlaridan biri bo'lgan barqaror iqtisodiyot tamoyillari tahlil qilinadi. Shuningdek, iqtisodiyot oldida turgan asosiy muammolar – inflyatsiya, ishsizlik, iqtisodiy tengsizlik va ekologik muammolar ko'rib chiqiladi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, innovatsion yondashuvlar va samarali iqtisodiy strategiyalar barqaror rivojlanishga erishishda asosiy omil hisoblanadi.

Iqtisodiyot – bu inson jamiyatining eng muhim sohalaridan biri bo'lib, u davlatlarning iqtisodiy barqarorligi, aholining turmush darajasi va mamlakatlarning

global raqobatbardoshligini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Zamonaviy dunyoda iqtisodiy rivojlanish faqat ishlab chiqarish va iste'mol jarayonlari bilan cheklanmay, balki innovatsion texnologiyalar, ekologik barqarorlik va xalqaro iqtisodiy hamkorlik kabi muhim yo'nalishlarni ham o'z ichiga oladi.

XXI asr iqtisodiyotining asosiy xususiyatlaridan biri bu ekologik muvozanat va resurslardan samarali foydalanish masalasidir. Hozirgi paytda davlatlar iqtisodiy o'sishni ta'minlash bilan birga, atrof-muhitni muhofaza qilishga ham katta e'tibor qaratmoqda. Shu bilan birga, iqtisodiy o'sishga tahdid soluvchi muammolar – inflyatsiya, ishsizlik va iqtisodiy tengsizlik hanuz dolzarb masalalardan biri bo'lib qolmoqda.

Iqtisodiy rivojlanishning eng muhim jihatlaridan biri bu barqaror rivojlanishdir. Barqaror rivojlanish iqtisodiy o'sish bilan birga atrof-muhitni himoya qilish va ijtimoiy adolatni ta'minlashga qaratilgan strategik yo'nalish hisoblanadi. Bu model iqtisodiy barqarorlik, ekologik muvozanat va ijtimoiy adolat asosida shakllanadi. Iqtisodiy barqarorlik uzoq muddatli o'sishni ta'minlovchi omil bo'lib, ishlab chiqarish hajmini oshirish, investitsiyalarni jalb qilish va mehnat bozorini mustahkamlash bilan bog'liq. Bu tamoyil iqtisodiyotning inqirozlarga chidamliligini oshirishga va global iqtisodiy sharoitlarga moslashishiga yordam beradi.

Barqaror iqtisodiyot ekologik barqarorlikni ta'minlashni maqsad qilgan. Global iqlim o'zgarishlari, tabiiy resurslarning kamayishi va atrof-muhitning ifloslanishi iqtisodiyotning an'anaviy modeliga jiddiy xavf tug'dirmoqda. Shu sababli, qayta tiklanadigan energiya manbalaridan foydalanish, chiqindilarni kamaytirish va qayta ishlash tizimini rivojlantirish, atrof-muhitni himoya qilishga yo'naltirilgan iqtisodiy siyosat yuritish kabi chora-tadbirlar muhim ahamiyat kasb etadi.

Barqaror rivojlanishning yana bir muhim omili ijtimoiy adolat tamoyillariga asoslangan iqtisodiy modelni shakllantirishdir. Bu ish haqi va yashash darajasi o'rtasidagi tafovutni kamaytirish, iqtisodiy imkoniyatlarning barcha qatlamlar uchun

teng taqsimlanishi, ta'lim va tibbiyot xizmatlarining iqtisodiy holatdan qat'i nazar, barcha uchun ochiqligi kabi jihatlarni o'z ichiga oladi.

Zamonaviy iqtisodiy rivojlanishga turli muammolar to'sqinlik qilmoqda. Ularning eng muhimlari inflyatsiya, ishsizlik va iqtisodiy tengsizlik bilan bog'liq. Inflyatsiya iqtisodiy tizim barqarorligiga ta'sir ko'rsatadigan asosiy omillardan biri bo'lib, pulning qadrsizlanishi natijasida aholining real daromadlari kamayadi. Inflyatsiyaning oldini olish uchun samarali monetar va fiskal siyosat yuritish, ishlab chiqarish hajmini oshirish va bozorni to'g'ri tartibga solish muhim ahamiyatga ega.

Ishsizlik iqtisodiy rivojlanishning yana bir muhim muammosi hisoblanadi. Ishsizlik darajasining yuqoriligi mamlakat iqtisodiy barqarorligiga salbiy ta'sir ko'rsatib, aholi turmush darajasining pasayishiga olib keladi. Ishsizlikni kamaytirish uchun mehnat bozorida islohotlar o'tkazish, yangi ish o'rinlarini yaratish, tadbirkorlikni rag'batlantirish va kasbiy ta'limni rivojlantirish zarur.

Iqtisodiy tengsizlik ham dolzarb masalalardan biri bo'lib, ijtimoiy beqarorlik va jamiyatda norozilik kayfiyatining oshishiga sabab bo'lishi mumkin. Davlat tomonidan ijtimoiy himoya tizimlarini mustahkamlash, adolatli soliq siyosatini yuritish va aholining kam ta'minlangan qatlamlariga yordam berish bo'yicha dasturlarni amalga oshirish muhimdir.

Zamonaviy iqtisodiyot murakkab va ko'p qirrali tizim bo'lib, uning barqaror rivojlanishini ta'minlash uchun turli omillarni hisobga olish zarur. Iqtisodiy o'sishni davom ettirish bilan birga, ekologik barqarorlik va ijtimoiy adolat tamoyillariga rioya qilish davlatlarning ustuvor vazifalaridan biri hisoblanadi.

Kelajakda iqtisodiy rivojlanishning asosiy yo'nalishlari sifatida texnologik innovatsiyalar, ekologik barqarorlik va ijtimoiy tenglik tamoyillariga asoslangan yangi iqtisodiy modellarni shakllantirish zarur. Davlatlar bu jarayonda uzoq muddatli strategiyalarni ishlab chiqishlari va iqtisodiyotni samarali boshqarishlari lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar

- 1.Krugman P., Wells R. Makroiqtisodiyot: nazariya va amaliyot. – Nyu-York: Worth Publishers, 2018.
- 2.Stiglitz J. Globalizatsiya va uning oqibatlari. – Nyu-York: Norton & Company, 2019.
- 3.Sachs J. Barqaror iqtisodiyot: XXI asr yo‘li. – Oksford: Oxford University Press, 2020.
- 4.Samuelson P. Iqtisodiyot asoslari. – Boston: McGraw-Hill, 2017.
- 5.O‘zbekiston Respublikasi Iqtisodiy taraqqiyot va kambag‘allikni qisqartirish vazirligi. O‘zbekiston iqtisodiy rivojlanish dasturlari. – Toshkent, 2023.